

P/08/116
LWR-41033-2/2008

Wrocław, dnia 13 marca 2009 r.

Pan

Ryszard Jerzy Dźwiniel
Burmistrz Bielawy

WYSTĄPIENIE POKONTROLNE

Na podstawie art. 2 ust. 2 ustawy z dnia 23 grudnia 1994 r. o Najwyższej Izbie Kontroli¹, zwanej dalej „ustawą o NIK”, Najwyższa Izba Kontroli Delegatura we Wrocławiu skontrolowała Urząd Miejski w Bielawie zwany dalej „Urzędem”, w zakresie realizacji Krajowego Programu Oczyszczania Ścieków Komunalnych (KPOŚK)².

W związku z kontrolą, której wyniki przedstawione zostały w protokole kontroli podpisanym w dniu 16 lutego 2009 r. Najwyższa Izba Kontroli stosownie do art. 60 ustawy o NIK, przekazuje Panu Burmistrzowi niniejsze wystąpienie pokontrolne.

Najwyższa Izba Kontroli pozytywnie ocenia działalność Urzędu w badanym okresie 2005-2008 (I półrocze) w zakresie dostosowania gospodarki ściekowej Bielawy do obowiązujących wymogów w ramach KPOŚK, pomimo nieprawidłowości w procesie ustalenia aglomeracji Bielawa i uchybień w prowadzeniu dokumentacji związanej z tym Programem.

1. Teren aglomeracji³ Bielawa, ustalony wokół istniejącej oczyszczalni ścieków w tym mieście, obejmujący swym zasięgiem obszar gminy miejskiej z liczbą mieszkańców ok. 34 tys. osób, został wyznaczony w 2005 r. przez uprawnionego wówczas Wojewodę

¹ Dz.U. z 2007 r. Nr 231, poz. 1701

² sporządzony przez Ministra Środowiska, a następnie zatwierdzony przez Radę Ministrów w dniu 16 grudnia 2003 r. (ostatnia aktualizacja z dniem 30 maja 2005 r.) określa plan inwestycyjny w dziedzinie gospodarki wodno-ściekowej, jaki musi zostać zrealizowany przez Polskę, aby wypełnić zobowiązania przyjęte w Traktacie Akcesyjnym w części dotyczącej Dyrektywy 91/271/EWG w sprawie oczyszczania ścieków komunalnych.

³ teren, na którym zaludnienie lub działalność gospodarcza są wystarczająco skoncentrowane, aby ścieki komunalne były zbierane i przekazywane do oczyszczalni ścieków komunalnych - art. 43 ust. 2 ustawy Prawo wodne

Dolnośląskiego⁴ z zachowaniem wymogów art. 43 ust. 2a ustawy z dnia 21 lipca 2001 r. Prawo wodne⁵, w tym, co do zasięgnięcia opinii od Rady Miejskiej Bielawy. Nie zachowano wymogu zasięgnięcia takiej opinii przy zmianie terenu tej aglomeracji, dokonanej w 2007 r., na podstawie której rozszerzono jej obszar o miejscowość Piława Dolna z liczbą mieszkańców ok. 1,5 tys. osób, położoną w granicach administracyjnych gminy wiejskiej Dzierżoniów. Wydana przez Pana Burmistrza pozytywna opinia w tym zakresie była niewystarczająca, bowiem w świetle uregulowań art. 18 ust. 1 ustawy z dnia 8 marca 1990 r. o samorządzie gminnym⁶ uprawnienia do wydania takiej opinii należały do wyłącznej kompetencji Rady Miejskiej Bielawy. Wyrażenie opinii przez Radę miało znaczenie, bowiem miejscowość Piława Dolna położona jest na obszarze innej gminy (Dzierżoniów), a jej podłączenie do oczyszczalni ścieków w Bielawie wymaga wybudowania kanalizacji i transportu ścieków na odległość ok. 3,3 km z wykorzystaniem kilku stacji pomp, co może wiązać się z koniecznością ustalenia wyższej opłaty za ścieki wobec mieszkańców miasta Bielawa. Ponadto miejscowość ta nie spełniała uzasadnienia finansowo-technicznego, bowiem wskaźnik długości sieci obliczany, jako stosunek przewidywanej do obsługi przez system kanalizacji zbiorczej liczby mieszkańców i niezbędnej do realizacji długości sieci kanalizacyjnej, był mniejszy od granicy 120 mieszkańców na km sieci, ustalonej w § 3 ust. 4 rozporządzenia Ministra Środowiska z dnia 22 grudnia 2004 r. w sprawie sposobu wyznaczania obszaru i granic aglomeracji⁷. Dodatkowo na terenie tej miejscowości funkcjonowała lokalna oczyszczalnia typu BIOBLOK MU 50 z aktualnym pozwoleniem wodnoprawnym na średnią przepustowość 50 m³/dobę, wykorzystywana w ok. 50% na rzecz części mieszkańców (budynki po byłym PGR i Areszt Śledczy).

2. Wybudowana w 1974 r. mechaniczno-biologiczna oczyszczalnia ścieków w Bielawie, stanowiąca podstawę ustalenia przedmiotowej aglomeracji, po rozbudowie i modernizacji przeprowadzonej w latach 1995-2004, posiadała średnią przepustowość hydrauliczną 22 tys. m³ na dobę i projektowaną wydajność 97 500 w przeliczeniu na równoważną liczbę mieszkańców (RLM)⁸. Spadająca corocznie ilość ścieków odprowadzonych na oczyszczalnię, z 4.600 tys. m³ w 2005 r. do 4.104 tys. m³ w 2007 r., szczególnie ścieków przemysłowych o dużym stężeniu zanieczyszczeń, pochodzących z przemysłu włókienniczego (odpowiednio z

⁴ od 15 listopada 2008 r. uprawnienia te przeszły na Sejmik Województwa Dolnośląskiego.

⁵ Dz.U. z 2005 r. Nr 239, poz. 2019 ze zm.

⁶ Dz.U. z 2001 r. Nr 142, poz. 1591 ze zm.

⁷ Dz.U. Nr 283, poz. 2841 ze zm.

1.034 tys. m³ do 328 tys. m³) spowodowała, iż wykorzystanie przepustowości w 2007 r. kształtowało się średnio na poziomie 51,4%, a wydajności w 41,7% (61 223 RLM przy możliwych 146 667 RLM). Proces technologiczny oczyszczania polegający m.in. na mieszaniu ścieków komunalnych z przemysłowymi przed wprowadzeniem na oczyszczalnię, przy znacznym zmniejszeniu ilości ścieków przemysłowych o wysokim stężeniu, spowodował obniżenie wskaźników zanieczyszczeń ścieków surowych w latach 2005-2007: BZT₅ – z 250 do 193 g O₂/m³, ChZT – z 865 do 474 g O₂/m³, Azotu ogólnego – z 83,3 do 45,5 gN/m³, Fosforu ogólnego – z 5,7 do 4,5 gP/m³ oraz zawiesiny z 319 do 243 g/m³. Pozwoliło to na osiągnięcie parametrów dla ścieków oczyszczonych spełniających wymagania dla aglomeracji w przedziale od 15.000 – 100.000 RLM, także w zakresie 75% redukcji całkowitego azotu i fosforu przy aktualnej technologii i stanie technicznym oczyszczalni ścieków. W całym badanym okresie 2005-2008 (I półrocze) ścieki odpływające z oczyszczalni spełniały w zasadzie wszystkie wymagane parametry określające stopień oczyszczenia: BZT₅ – od 6,2 do 7,3 mg O₂/l przy dopuszczalnych 15 mg O₂/l, ChZT – od 27 do 42 mg O₂/l przy dopuszczalnej normie 125 mg O₂/l, azot – od 13-15,2 mg/l przy wymaganej redukcji do 15 mg/l, fosfor – od 1,0-1,3 mg/l przy dopuszczalnych 2 mg/l oraz zawiesina ogólna – od 6 do 9 mg/l przy dozwolonych 35 mg/l. Przewymiarowanie parametrów oczyszczalni blisko 2,5 krotnie w stosunku do obciążenia dopływających ścieków ładunkiem zanieczyszczeń i ok. 50% w odniesieniu do obciążenia hydraulicznego powoduje generowanie niewspółmiernie wysokich kosztów dla uzyskania wymaganego efektu ekologicznego, co wymaga nakładów na modernizację w zakresie optymalizacji procesu technologicznego i zmniejszenia zużycia energii elektrycznej. Niewykorzystane możliwości stwarzają także podstawy do wypracowania koncepcji, w ramach której oczyszczalnia ścieków w Bielawie zmieniałaby swój charakter z lokalnej na regionalną, do której włączone zostałyby kolejne miejscowości.

Obszar miasta Bielawa niemal w całości (z wyjątkiem ul. Szewskiej) uzbrojony był w sieć kanalizacyjną o łącznej długości 67,4 km (na koniec 2007 r.), która w części wymagała modernizacji dla oddzielenia kanalizacji deszczowej od sanitarnej.

3. Po zmianie KPOŚK dokonanej w maju 2005 r., Aglomeracja Bielawa została ujęta w załączniku nr 1a wśród przedsięwzięć w zakresie systemów kanalizacji zbiorczej i modernizacji oczyszczalni ścieków w aglomeracjach, w których istniejące w 2004 r. oczyszczalnie spełniały wymagania rozporządzenia Ministra Środowiska z dnia 8 lipca 2004

⁸ ładunek substancji organicznych rozkładalnych wyrażony, jako wskaźnik pięciodobowego biochemicznego zapotrzebowania na tlen (BZT₅) w ilości 60 g tlenu na dobę

r. w sprawie warunków, jakie należy spełnić przy wprowadzaniu ścieków do wód lub do ziemi, oraz w sprawie substancji szczególnie szkodliwych dla środowiska wodnego⁹. Po tej nowelizacji, wśród zadań do wykonania przewidziano modernizację oczyszczalni ścieków nakładem 12.050 tys. zł w terminie do końca 2010 r. oraz modernizację istniejącej sieci kanalizacyjnej, poprzez rozdzielenie sieci deszczowej od sanitarnej na ogólną kwotę 4.735 tys. zł, z czego 430 tys. zł przewidziano do wydatkowania w 2005 r., dalsze 2.152 tys. w okresie 2006-2010, 1.292 tys. zł w latach 2011-2013 i 861 tys. zł do końca 2015 r. W badanym okresie 2005-2008 (I półrocze) nie zrealizowano żadnych z przedstawionych wyżej działań w ramach KPOŚK ustalonych po nowelizacji w maju 2005 r. W zamierzeniach przedstawionych w 2007 r. w ramach przewidywanej, kolejnej aktualizacji KPOŚK, dokonano weryfikacji przewidywanych działań dostosowując je do aktualnych potrzeb w zakresie oczyszczania ścieków, wynikających ze zmniejszenia ich ilości oraz z powiększenia aglomeracji Bielawa o miejscowość Piława Dolna, gm. Dzierżoniów. Jako zasadną należy uznać propozycję wyłączenia modernizacji oczyszczalni ścieków w Bielawie z KPOŚK, ze względu na spełnianie wymogów, co do parametrów oczyszczenia ścieków. Możliwa do ujęcia w ramach KPOŚK pozostała budowa kanalizacji sanitarnej w miejscowości Piława Dolna i kanalizacji przesyłowej z tej miejscowości do Bielawy o łącznej długości 25,4 km oraz budowa 4,5 km i modernizacja 11,1 km sieci na terenie Bielawy nakładem 8.800 tys. zł. W ocenie NIK dla realizacji tych zamierzeń w przewidywanym terminie do 2015 r. należy zintensyfikować działania w tym zakresie. Do końca 2008 r. wybudowano jedynie odcinek ok. 800 m kanalizacji sanitarnej w Bielawie nakładem 1.198 tys. zł. Dodatkowo utrudnienia w realizacji tych przedsięwzięć może mieć sposób realizacji zadań z tego zakresu przez miasto Bielawa polegający na ich przekazaniu spółce Wodociągi i Kanalizacja sp. z o.o. w Dzierżoniowie. Jedynym udziałowcem tej spółki pozostawała Gmina Dzierżoniów (miejaska), co wykluczało bezpośredni wpływ na jej funkcjonowanie ze strony miasta Bielawa, w tym na realizację zadań objętych KPOŚK. Sposób realizacji zadań z zakresu gospodarki wodno-ściekowej na terenie Bielawy, w tym w ramach KPOŚK ustalono ze spółką Wodociągi i Kanalizacja sp. z o.o. poprzez umowę cywilno-prawną zawartą w grudniu 2008 r.

4. Kontrola ujawniła nierzetelne przedstawianie części danych w corocznych informacjach o realizacji KPOŚK w części dotyczącej aglomeracji Bielawa, przedkładanych

⁹ Dz. U. Nr 168, poz. 1763

Wojewodzie Dolnośląskiemu¹⁰ w ramach realizacji obowiązku określonego w art. 43 ust. 3c ustawy Prawo wodne. Dotyczyło to danych wykazywanych m.in. w kolumnie: [43] - rodzaj oczyszczalni - wpisywano „non PUB 2”, co według opisu symboli oznaczało *oczyszczalnię biologiczną nie spełniającą standardów odprowadzanych ścieków w zakresie usuwania N i P*, gdy w rzeczywistości oczyszczalnia w Bielawie spełniała te wymagania, w takim przypadku należało wpisać „PUB 2”; [15] – liczba mieszkańców korzystających z systemu kanalizacyjnego i [16] - liczba mieszkańców obsługiwanych przez tabor asenizacyjny – w informacji za 2007 r. ujęto odpowiednio 32 145 i 1 556, zaniżając o ok. 200 osób dane w kol. [15] przy jednoczesnym zawyżeniu o tę samą wielkość liczby w kol. [16], ze względu na pominięcie osób korzystających z lokalnej oczyszczalni w Piławie Dolnej. Wystąpiły także opóźnienia w przekazaniu tych informacji Wojewodzie Dolnośląskiemu - 8 dni w 2006 r. i 2 dni w 2007 r. – w stosunku do terminu ustalonego przywołanym wyżej przepisem art. 43 ust. 3c Prawa wodnego (do 28 lutego następnego roku).

Przedstawiając powyższe oceny i uwagi, Najwyższa Izba Kontroli wnosi o:

1. Wystąpienie do Rady Miejskiej Bielawy o wydanie brakującej opinii w sprawie zmian w aglomeracji Bielawa dokonanych w 2007 r. polegających na rozszerzeniu jej granic o teren miejscowości Piława Dolna, gm. Dzierżoniów, wymaganej przepisem art. 43 ust. 2a ustawy Prawo wodne.
2. Zintensyfikowanie działań w zakresie realizacji zadań przewidywanych do wykonania w ramach KPOŚK na obszarze aglomeracji Bielawa dla zapewnienia terminu ich zakończenia do końca 2015 r.
3. Weryfikację informacji z realizacji KPOŚK za lata 2005-2007 przekazanych Wojewodzie w części ujmującej dane niezgodne ze stanem faktycznym.

Najwyższa Izba Kontroli Delegatura we Wrocławiu, na podstawie art. 62 ust. 1 ustawy o NIK, oczekuje przedstawienia przez Pana Burmistrza w terminie 30 dni od daty otrzymania niniejszego wystąpienia pokontrolnego, informacji o sposobie wykorzystania uwag i wykonania wniosków bądź o działaniach podjętych w celu realizacji wniosków lub przyczyn niepodjęcia takich działań.

¹⁰ od 2008 r. Marszałkowi Województwa Dolnośląskiego

Zgodnie z treścią art. 61 ust. 1 ustawy o NIK, w terminie 7 dni od daty otrzymania niniejszego wystąpienia pokontrolnego przysługuje Panu Burmistrzowi prawo zgłoszenia na piśmie do Dyrektora Delegatury NIK umotywowanych zastrzeżeń w sprawie ocen, uwag i wniosków zawartych w tym wystąpieniu.

W razie zgłoszenia zastrzeżeń, zgodnie z art. 62 ust. 2 ustawy o NIK, termin nadesłania informacji, o którym mowa wyżej, liczy się od dnia otrzymania ostatecznej uchwały właściwej komisji NIK.